

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

Davacı : Sendikası

Vekili : Av.

Davalı : Başbakanlık

Vekilleri :

İstemin Özeti : Davacı Sendika tarafından, 04/10/2013 tarih ve 2013/5443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılarak, 08/10/2013 tarih ve 28789 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren; Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmeliğin ve 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararname’de Değişiklik Yapılmasına Dair Karar’ın iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Davacı Sendika’nın, üyelerinin tümünü ilgilendirmeyen bir konuda dava açma ehliyetinin bulunmadığı, değişiklik ile kamuda görev yapan kadın personelin kıyafetleri ile ilgili sınırlandırmanın kaldırılmasının amaçlandığı, isteyen kamu görevlisi kadın personelin başörtüsü ile görev yapmasına imkân tanındığı, bu düzenlemenin din ve vicdan hürriyeti kapsamında yapıldığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve Danıştayın konuyla ilgili son içtihatlarına uygun olduğu, başörtüsü takma tercihinin İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde Anayasa tarafından korunan ve güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler arasında yer aldığı, kamu düzenine zarar vereceği varsayımıyla önceden ve toptan bir özgürlüğün kısıtlanmasının hukuki ve çağdaş bir yaklaşım olmadığı, devletin görevinin, bireylerin sahip oldukları inançlarıyla barış içinde bir arada yaşayabilecekleri siyasal düzeni inşa etmek olduğu, laik devletin dinler karşısında tarafsız olmakla birlikte, toplumun dini ihtiyaçlarının karşılanması konusunda kayıtsız olmayan devlet olduğu, kanunilik şartı tesis edilmeksizin, temel hak ve hürriyetler konusunda serbesti kısıtlanması getiren düzenlemelerin değiştirilmesinin hukuka uygun olduğu savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hâkimi :

Düşüncesi :

Danıştay Savcısı :

Düşüncesi : Dava, davacı Sendika tarafından, 08/10/2013 tarihli ve 28789 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Kurumlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair 04/10/2013 tarihli ve 2013/5443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının iptali istemiyle açılmıştır.

Dava dilekçesinde, dava konusu edilen Yönetmelik değişikliği ile 5. maddenin (a) bendinde yer alan ibarenin maddeye (c) bendi olarak eklenmesine dair kısmına ilişkin herhangi bir talep ve iddiada bulunulmadığı görüldüğünden, istem Yönetmelik değişikliğinin (a) bendinin Kadınlar ibaresinden sonra gelen birinci cümlesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin kısmı ile

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

sınırlandırılmak suretiyle uyumsuzluk değerlendirilmiştir.

Dava konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 1. paragrafında yer alan "Kadınlar; Elbiseler temiz, düzgün, ütülü, sade; ayakkabılar ve/veya çizmeler sade ve normal topuklu, boyalı; görev mahallinde baş daima açık, saçlar düzgün taranmış veya toplanmış; tırnaklar normal kesilmiş olur." cümlesindeki "kadınlar"; ibaresinden sonra gelen birinci cümle ile 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının "Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararname"ye ilişkin bölümünün (2) numaralı bendinin "Binalar dahilinde başı açık bulunmak kaidedir." şeklindeki birinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Davalı idarece verilen savunmada, Yönetmelik değişikliği ile kamuda görev yapan kadın personelin kıyafetleri ile ilgili sınırlandırmanın kaldırılmasının amaçlandığı belirtildikten sonra, isteyen kamu görevlisi kadın personelin başörtüsü ile görev yapmasına imkan tanındığı, bu düzenlemenin din ve vicdan hürriyeti kapsamında yapılmış bir değişiklik olduğu vurgulanmıştır.

Tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü" başlıklı 9. maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir." hükmüne, ikinci fıkrasında; "Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir." hükmüne yer verilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

"Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddede; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. " şeklindeki düzenlemeye yer verilmiştir.

"Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesinde; "Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. " hükümlerine yer verilmiştir.

Yine Anayasa'nın "Hizmete girme" başlıklı 70. maddesinin birinci fıkrasında; "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir." hükmüne ikinci fıkrasında ise; "Hizmete alınmada,

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." hükmüne yer verilmiştir.

"Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler" başlıklı bölümünde yer alan 128. maddesinde ise; "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır." kuralına yer verilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Tarafsızlık ve devlete bağlılık" başlıklı 7. maddesinde; "Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar" hükmüne; "Davranış ve işbirliği:" başlıklı 8. maddesinde ise; "Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.

Devlet memurlarının işbirliği içinde çalışmaları esastır. " şeklindeki düzenlemeye yer verilmiştir.

25/10/1982 tarih ve 17849 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik" in **halen yürürlüğünü koruyan birinci maddesinde**; bu Yönetmelik'in, kamu personelinin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık ve kıyafette olmalarını, **kılık ve kıyafette birlik ve bütünlük içinde bulunmalarını sağlamayı amaçladığı** açıkça vurgulanmıştır.

Bütün bu hükümlerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve diğer yargısal içtihatlar ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu hususta Anayasa Mahkemesinin 20/09/2012 tarih ve E:2012/65, K:2012/128 sayılı kararında belirtildiği üzere "Laiklik, 1937 yılından itibaren anayasalarımızda yer alan temel ilkelerden biridir. Bu kavramı tanımlarken ve unsurlarını ortaya koyarken, sistematik yorum yöntemi kullanmak suretiyle Anayasa'nın konuya ilişkin tüm hükümlerini bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek gerektiği açıktır. Laiklik kavramı, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 13., 14., 68., 81., 103., 136. ve 174. maddelerinde yer almaktadır. Söz konusu maddelerde laiklik, devletin dini inançlar karşısındaki konumunu belirleyen siyasal bir ilke olarak düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, laiklik, bireyin ya da toplumun değil, devletin bir niteliğidir.

Laikliğin tarihsel gelişimi incelendiğinde, din olgusuna yönelik yaklaşım farklılıklarına bağlı olarak, kavramın iki farklı yorumu ve uygulamasının bulunduğu görülmektedir. Bunlardan, katı laiklik anlayışına göre din, bireyin sadece vicdanında yer bulan, bunun dışına çıkarak toplumsal ve kamusal alana kesinlikle yansımaması gereken bir olgudur.

Laikliğin daha esnek ya da özgürlükçü yorumu ise dinin bireysel boyutunun yanında aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğu tespitinden yola çıkmaktadır. Bu laiklik anlayışı, dini sadece bireyin iç dünyasına hapsedmemekte, onu bireysel ve kollektif kimliğin önemli bir unsuru olarak görmekte, toplumsal görünürlüğüne imkân tanımaktadır. Laik bir siyasal sistemde, dini konulardaki bireysel tercihler ve bunların şekillendirdiği yaşam tarzı devletin müdahalesi dışında ancak,

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

koruması altındadır. Bu anlamda laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün güvencesidir.

Dinler ve inançlar, mensuplarının yaşam biçimlerini, kimliklerini ve diğer insanlarla ilişkilerini etkiler. Din ve inanç yönünden toplumların çeşitlilik arzettiği, toplumda farklı dinlerin, inançların ya da inançsızlıkların bulunduğu da tarihsel ve sosyolojik bir gerçekliktir. Bu nedenle, demokratik ve laik devletin temel amaçlarından biri, toplumsal çeşitliliği koruyarak, bireylerin sahip oldukları inançlarıyla barış içinde bir arada yaşayabilecekleri siyasal düzenleri inşa etmektir. Laiklik, devletin din ve inançlar karşısında tarafsızlığını sağlayan, devletin din ve inançlar karşısındaki hukuki konumunu, görev ve yetkileri ile sınırlarını belirleyen anayasal bir ilkedir. Laik devlet, resmî bir dine sahip olmayan, din ve inançlar karşısında eşit mesafede duran, bireylerin dini inançlarını barış içerisinde serbestçe öğrenebilecekleri ve yaşayabilecekleri bir hukuki düzeni tesis eden, din ve vicdan hürriyetini güvence altına alan devlettir. Devletle dinin ayrılığı, din ve vicdan hürriyetinin bir gereği olmanın yanında, dinin siyasi müdahalelerden korunması ve bağımsızlığını sürdürmesi için de gereklidir.

Farklı dini inançlara sahip olanlar ya da herhangi bir inanca sahip olmayanlar laik devletin koruması altındadır. Nitekim Anayasa'nın 2. maddesinin gerekçesinde yapılan tanıma göre, "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir." Devlet, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşebileceği ortamı hazırlamak için gerekli önlemleri almak zorundadır.

Bu anlamda laiklik, devlete negatif ve pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Negatif yükümlülük, devletin bir dini ya da inancı resmî olarak benimsememesini ve bireylerin din ve vicdan hürriyetine zorunlu nedenler olmadıkça müdahale etmemesini gerektirmektedir. Pozitif yükümlülük ise devletin, din ve vicdan hürriyetinin önündeki engelleri kaldırması, kişilerin inandıkları gibi yaşayabileceği uygun bir ortamı ve bunun için gerekli imkânları sağlaması ödevini beraberinde getirmektedir."

Bütün bu değerlendirmeler ışığında, Anayasa'nın özellikle Başlangıç bölümü ile 2. maddesinde vurgulandığı üzere Türkiye Cumhuriyeti laik bir Devlettir. Bu nedenle tüm inançlara eşit mesafede bulunmalı, bir dini ya da inancı resmi olarak benimsememelidir.

Bu kapsamda din ve vicdan özgürlüğü çerçevesinde tüm vatandaşların inançlarını serbestçe yaşaması ve devletin bunun güvencesi olması gerekmektedir. Bu nedenle çalışma yaşamında da bu özgürlüğü engelleyen sınırlamaları kaldırmak devletin pozitif yükümlülüğüdür.

Bununla birlikte Kamu Kurum ve Kuruluşlarında çalışan kamu görevlileri söz konusu olduğunda devletin negatif yükümlülüğü ağırlık kazanmaktadır.

Nitekim davalı idarece dayanak gösterilen Danıştay Sekizinci Dairesi'nin E:2012/5257 sayılı kararında da bu ayrıma yer verilerek, davacının yürütmekte olduğu avukatlık mesleğinin serbest meslek olduğu, kamu görevlisi tanımına girmediği vurgulanmıştır.

Aynı şekilde yine Sekizinci Daire'ce verilen E:2013/413 sayılı kararda da bu yönde değerlendirme yapıldığı, Anayasa mahkemesince konuyla ilgili verilen kararların ise eğitim öğretim alanında yer verilen bazı derslerle ve bir avukatın bireysel başvurusu ile ilgili olduğu, Onikinci Daire'ce verilen kararın disiplin suç ve cezalarına ilişkin kurallar kapsamında değerlendirme içerdiği, kamu görevlilerinin görevlerini yaparken türban takabileceklerine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmektedir.

Davalı idarece verilen savunmada; Yönetmelik değişikliğinin kamu personeli yönünden din

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

ve vicdan hürriyeti kapsamında yapılan bir değişiklik olduğu, getirilen düzenleme ile kamu görevlisi statüsündeki kadın personelin başörtüsü ile görev yapabilmesinin önünün açıldığı belirtilmekte ise de; idarenin düzenleme alanının kamu hizmetinin gerekleri ve kamu yararıyla sınırlı bulunması, kamu hizmetinin ana ilkelerinden olan tarafsızlık ilkesinin idarece öncelikle gözetilmesinin gerekmesi nedeniyle kamu hizmetini yürütmekle yükümlü bulunan ve bu statüye girerken belirli ilkelere uymayı kabul eden kamu görevlilerinin, din ve vicdan hürriyetinden bahisle dinsel mensubiyetlerini öne çıkarmalarına olanak sağlayacak şekilde kural getirilmesi, Anayasanın 2. maddesinde yer alan "laiklik ilkesi" varlığını korudukça, hukuken kabul edilemez.

Din ve vicdan özgürlüğü bağlamında kamu personelinin hangi dine yada mezhebe bağlı olursa olsun dinsel aidiyetini göstermesine imkan tanınmasının; kamu görevini yerine getirirken ne kadar tarafsız davranırsa davranırsın, hizmetten yararlanan kişilerde şüpheye yol açma potansiyeli taşıdığı ve bundan kamu hizmetinin zarar göreceği açıktır.

Çoğulculuk ve demokrasi, bireysel özgürlüklerin daha geniş bir alan içinde yaşanmasını gerektirdiği gibi, birey ve grupların toplumda daha yoğun bir istikrar ve dengeye hizmet etmek adına bu özgürlüklerin sınırlanmasına rıza göstermesini de gerektirir. Nitekim gerek AİHS 9/2, gerekse Anayasa'nın 13. maddeleri ile belirli koşullarda sınırlama getirilebileceği açık olup, kamu görevlileri için dinsel, siyasi, etnik,..vb herhangi bir aidiyet belirten görünümünden uzak durma yönünde getirilen sınırlamanın, Anayasa'nın 70/2 maddesinde yer verildiği şekilde, kamu hizmetinin gereği olduğu ve korunan menfaat karşısında önceki düzenleme ile din ve vicdan özgürlüğüne getirildiği iddia olunan sınırlamanın ölçülü ve gerekli olduğu, bir dine aidiyet vurgusu taşıyan türbanın kamu kurumlarında takılmasına izin verilmesine yönelik dava konusu değişikliklerin ise devletin laik niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kararın iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay İkinci Dairesince, Danıştay Onaltıncı Dairesi tarafından, Danıştay dava daireleri arasındaki işbölümünün belirlendiği Danıştay Başkanlık Kurulunun 01/08/2016 gün ve K:2016/32 sayılı kararına istinaden Dairemize iletilen dosyada, davalı idarenin usule ilişkin itirazı yerinde görülmeyle işin gereği düşünüldü:

Dava, 04/10/2013 tarih ve 2013/5443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılarak, 08/10/2013 tarih ve 28789 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren; Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmeliğin ve 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararname'de Değişiklik Yapılmasına Dair Karar'ın iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın "Yönetmelikler" başlıklı 124. maddesinde, başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişilerinin, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelik çıkarabilecekleri hüküm altına alınmıştır.

Dava konusu Yönetmelik ile değiştirilen Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik; kamu personelinin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık ve kıyafette olmalarını, kılık ve kıyafette birlik ve bütünlük içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla; genel ve katma bütçeli kurumlar, mahalli

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

idareler, döner sermayeli kuruluşlar ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların iştirakleri ve müesseselerinde çalışan her sınıf ve derecedeki memurlar, sözleşmeli ve geçici görevle çalışan personel ile işçilerin kılık ve kıyafetlerinin düzenlenmesine ilişkin esasları kapsamak suretiyle yayımlanarak yürürlüğe konulmuş olup, dava konusu Yönetmelik değişikliği ile 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci paragrafında yer alan “Kadınlar;” ibaresinden sonra gelen “Elbise, pantolon, etek temiz, düzgün, ütülü ve sade, ayakkabılar ve/veya çizmeler sade ve normal topuklu, boyalı, görev mahallinde baş daima açık, saçlar düzgün taranmış veya toplanmış, tırnaklar normal kesilmiş olur.” şeklindeki birinci cümle yürürlükten kaldırılmış ve aynı paragrafta yer alan “Ancak bazı hizmetler için özel iş kıyafetleri varsa görev sırasında kurum amirinin izni ile bu kıyafet kullanılır.” şeklindeki ikinci cümle (a) bendinden çıkarılarak maddenin sonuna (c) bendi olarak eklenmiş; 6. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Resmi elbise (üniforma) giymek zorunda olanlar” ibaresi “Emniyet Hizmetleri Sınıfına mensup olanlar, hâkimler, savcılar, Türk Silâhlı Kuvvetlerinde görev yapanlar” şeklinde değiştirilmiştir. Diğer dava konusu Karar ile de 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın, Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararnameye ilişkin bölümünün (2) numaralı bendinde yer alan "Binalar dâhilinde başı açık bulunmak kaidedir." yolundaki birinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Dava dilekçesinde öne sürülen iddiaların, yürürlükten kaldırılmak suretiyle kamu personeli kadınların çalışırken başlarını örtmelerine imkân tanınmasına ilişkin kurallara yönelik olduğu anlaşıldığından, inceleme ve değerlendirme buna yönelik yapılacaktır.

Davacı Sendika tarafından, dava konusu düzenlemelerin, Anayasa'nın 2, 4, 14 ve 24. maddelerine; Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'un 5. maddesine; çeşitli yüksek yargı kararlarına ve genel olarak Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen laiklik ilkesine aykırı olduğu öne sürülerek iptali talep edilmektedir.

Davalı idarece; başörtüsü takma tercihinin, İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde Anayasaca korunan ve güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler arasında yer aldığı, yapılan düzenlemenin din ve vicdan hürriyeti kapsamında yapıldığı, kanunilik şartı tesis edilmeksizin temel hak ve hürriyetler konusunda serbesti kısıtlaması getiren düzenlemelerin değiştirilmesinin, yüksek yargının konuyla ilgili son içtihatlarına ve hukuka uygun olduğu savunulmuştur.

Anayasa'nın "Başlangıç" kısmında, "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve **maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu**" ifadesi yer almaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin "toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, **demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti**" olduğu hükmü, "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı 5. maddesinde; "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; **kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.**" hükmü, "Temel hak ve hürriyetlerin niteliği" başlıklı 12. maddesinde; "**Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez,**

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." hükmü, "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve **ancak kanunla sınırlanabilir.** Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmü, "Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı 14. maddesinde; "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve **lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı** amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir." hükmü, "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesinde; "**Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.** 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır. Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz." hükmü, "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesinde; "**Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.** Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır." hükmü, "Çalışma hakkı ve ödevi" başlıklı 49. maddesinde; "**Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.**" hükmü, "Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler" genel başlığı altında yer alan "Genel ilkeler" başlıklı 128. maddesinde; "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. **Memurların ve diğer kamu görevlilerinin** nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, **hakları ve yükümlülükleri**, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri **kanunla düzenlenir.** Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir." hükümleri yer almaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü" başlıklı 9. maddesinde; "1. **Herkes, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir;** bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü ve ister tek başına isterse de başkalarıyla birlikte topluluk içinde, aleni ya da gizli olarak, ibadet etmek, öğretmek, uygulamak ve bunlara uymak şeklinde dinini ya da inancını açıklama özgürlüğünü içerir. 2. **Bir kimsenin dinini ya da inancını açıklama**

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

özgürlüğü ancak, kamu emniyeti yararı, kamu düzeninin, sağlığın ya da ahlakın korunması için, yahut başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması için, hukukun öngördüğü ve bir demokratik toplumda gerekli olan sınırlamalara tabi tutulacaktır." ifadelerine yer verilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. maddesinde; "**Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir.**" ifadeleri yer almıştır.

2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'un 5. maddesinde; "**Türkiye Devleti nezdine memur bulunanların kıyafetleri beynelmilel mer'i adetlere tabidir.** Müsaadei mahsusa ile gelen yabancı memleketler kara, deniz, hava kuvvetlerine mensup kimselerin resmi üniformalarını nerelerde ve ne zaman taşıyabilecekleri İcra Vekilleri Heyeti kararıyla tayin olunur. " hükümleri yer almaktadır.

Ayrıca, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Kıyafet mecburiyeti" başlıklı Ek 19. maddesinde de; "Devlet memurları, kanun, tüzük ve yönetmeliklerin öngördüğü kılık ve kıyafet kurallarına uymak mecburiyetindedirler." hükmü bulunmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde geçen laiklik kavramı, bu maddenin gerekçesinde tanımlanmıştır. Anılan maddenin gerekçesinde "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve **dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması** anlamına gelir." denilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 20/09/2012 tarih ve E:2012/65, K:2012/128 sayılı kararında laiklik, "bireyin ya da toplumun değil, devletin bir niteliği" olarak, laik devlet de, "**resmi bir dine sahip olmayan, din ve inançlar karşısında eşit mesafede duran, bireylerin dini inançlarını barış içerisinde serbestçe öğrenebilecekleri ve yaşayabilecekleri bir hukuki düzeni tesis eden, din ve vicdan hürriyetini güvence altına alan devlet**" olarak tanımlanmıştır. Yine aynı kararda "laiklik, devlete negatif ve pozitif yükümlülükler yüklemektedir. **Negatif yükümlülük, devletin bir dini ya da inancı resmi olarak benimsememesini ve bireylerin din ve vicdan hürriyetine zorunlu nedenler olmadıkça müdahale etmemesini gerektirmektedir. Pozitif yükümlülük ise devletin din ve vicdan hürriyetinin önündeki engelleri kaldırılması, kişilerin inandıkları gibi yaşayabileceği uygun bir ortamı ve bunun için gerekli imkanları sağlaması ödevini beraberinde getirmektedir.**" denilmektedir.

Bu açıklamalar doğrultusunda laiklik, devletin niteliğinde hayat bulan, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmamasını sağlayan ve en önemlisi din ve vicdan hürriyetini teminat altına alan bir kavram olduğu söylenebilir. Nitekim, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru sonucunda verdiği 25/06/2014 günlü ve 2014/256 başvuru numaralı kararında da benzer ifadeler yer verilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin laik olmasının yanında demokratik olduğu da belirtilmiştir. Dolayısıyla bu kavram (laiklik) din ve vicdan özgürlüğünden, din ve vicdan özgürlüğü de demokrasiden bağımsız olarak değerlendirilemez. Diğer yandan laikliğin iç hukukumuzdaki tanımının yukarıda belirtilen şekilde olmasıyla birlikte laiklik taraftarı olmanın bir "kanaat" olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince belirtilmiştir (AİHM, Lautsi ve Diğerleri-İtalya).

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

Ayrıca bir kanaat ya da inanç korunurken diğer bir kanaat ya da inancın korunmaması temel hak ve özgürlüklere aykırılık teşkil eder. Burada adil bir dengeyin kurulması ise ancak özgürlük, demokrasi ve çoğulculuk anlayışıyla sağlanabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başka bir kararında, demokratik toplumun bir uzlaşma rejimi olduğu, bazen kişilerin haklarını kullanırken fedakarlıkta bulunmalarının istenebileceği belirtilmiştir (AİHM, Leyla Şahin- Türkiye). Demokratik toplum, bir uzlaşma rejimi olduğuna göre, bu fedakarlığın hem dini inançların dışı vurulmasında hem de güçlü bir laiklik kanaatine sahip olanlar tarafından karşılıklı olarak gösterilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Burada devletin görevi ise temel hak ve hürriyetlerin kullanılması konusunda adil bir dengeyi sağlamaktır. Diğer yandan Leyla Şahin-Türkiye ve Kurtulmuş-Türkiye kararlarında dini inançları açığa vuran davranışların sınırlandırılması konusunda devletlerin takdir hakkı olduğu vurgulanmıştır. Buna göre dini konularda yapılan düzenlemelerde devletin takdir yetkisine sahip olduğu belli çerçevede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince kabul edilmiş bulunmaktadır.

Anayasada ve uluslararası sözleşmelerde bireylerin manevi iç dünyasını ilgilendiren boyutuyla din dokunulmaz bir hak olarak ve herhangi bir sınırlamaya konu olamayacak şekilde düzenleme alanı bulmuş ve korunmuş bulunmaktadır. Anayasanın 24. maddesine göre herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Yine Anayasanın 15. maddesine göre savaş halinde dahi bu özgürlüğe dokunulamayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu özgürlük Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de korunmuş ve 9. madde de herkesin düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne sahip olduğu vurgulanmıştır.

Din ve vicdan özgürlüğünün dışsal boyutu kişinin dinini, inancını ve düşüncesini dışı vurma şeklidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde dışı vurma, tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle yapılabileceği belirtilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18. maddesine göre de herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurabilecektir. Başörtüsü takmanın da bu özgürlükler kapsamında bir dışı vurma şekli olduğu açıktır. Öte yandan başörtüsü takmanın dini bir gereklilik mi, bir ibadet şekli mi veya kültürel bir gereklilikten dolayı mı olduğuna kişi kendisi karar verecektir. Bu karar din veya inanca ilişkin olmakla beraber kişinin manevi iç dünyası ile ilgili yönüdür. Bu durumda başörtüsü takmanın dinsel, inançsal ve kültürel bir uygulama olduğu, dışsal bir boyutunun bulunduğu ve yukarıda atıf yapılan sözleşmeler gereği din ve vicdan özgürlüğü kapsamında korunması gerektiği hususunda bir duraksama bulunmamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi dinsel bir sembolün toplumda nasıl algılandığı konusunun ulusal makamların takdirinde olduğunu vurgulamıştır (AİHM, Singh-Fransa). Daha açık bir ifade ile bu karara göre başörtüsünün "kuvvetli dış sembol" veya "pasif dış sembol" olarak sayılması, toplumların yapısına göre nasıl algılandığına göre değişecek ve bu belirleme ulusal makamların takdirine bırakılacaktır. Ülkemizde başörtüsü, tarihi, dini ve kültürel boyutuyla uzun yıllar toplumun büyük bir kısmında kabul görmüş ve gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Başörtüsü takan bireylerle, takmayanların uzun yıllar bir arada hatta aynı aile ortamında bile sorunsuz bir şekilde yaşamaya devam ettikleri bilinmektedir. Bu da başörtüsü takan bireylerin, diğer kişiler üzerinde sistematik bir baskı oluşturmadığını göstermektedir. Dava dosyasına ise davacı sendikanın belirttiği varsayımlar dışında bir baskı oluşturulduğuna dair bir bilgi, belge veya olgu sunulmamıştır. Kaldı ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Lautsi ve Diğerleri kararında İtalya'da

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

okullarda haç işaretinin asılı durmasının laiklik ilkesine aykırı olmadığına, çocuklar üzerinde bir dini etkisinin bulunmadığına, ayrıca bu sembolün "pasif bir sembol" olduğuna karar vermiştir (AİHM, Lautsi ve Diğerleri-İtalya). Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde toplum algımıza göre baş örtüsünün "pasif bir sembol" olarak görüldüğüne kuşku yoktur.

Anayasamıza ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre din ve vicdan özgürlüğünün dışsal boyutu bazı durumlarda sınırlandırılabilir. Anayasamızda, din ve vicdan özgürlüğü 24. maddede düzenlenmiş, sınırlandırılabilir konulara ilişkin 14. maddeye göndermede bulunulmuştur. 24. madde de 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenlerin serbest olduğu, kimsenin, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağı vurgulanmıştır. 14. maddede ise din ve vicdan özgürlüğünün (temel hak ve hürriyet), insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Sınırlamanın nasıl yapılacağı ise 13. maddede belirtilmiştir. Buna göre Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Yine Anayasa hükümlerinin, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamayacağı vurgulanarak bu hükümlerin nasıl ve hangi çerçevede yorumlanabileceği konusunda yol gösterilmiştir. Sonuçta sınırlama Anayasal ilkelere uygun olarak ancak kanunla yapılabilecektir.

Öte yandan, Anayasamızda çalışma hürriyeti ile hak ve ödevi 48 ve 49. maddelerde düzenlenmiş olup; herkesin, dilediği alanda çalışma hürriyetine sahip olduğu ve çalışmanın hem hak, hem ödev olduğu belirtildikten sonra, Devlete çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruma, çalışmayı desteklemek için tedbirler alma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasamızın kamu hizmeti görevlileriyle ilgili düzenlemeler içeren 128. maddesinde ise memurların ve diğer kamu görevlilerinin yükümlülükleri için de kanunilik şartı getirildiği görülmekte olup, bu yönüyle temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması ile benzerlik taşımaktadır.

Bu cümleden olarak mevzuatımızda, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin başı örtülü olarak çalışmasını açıkça yasaklayan herhangi bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Öte yandan, davacı Sendikanın işaret ettiği 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'un 5. maddesinde de, ülkemizde görev yapan yabancı devlet memurlarının kıyafetlerinin uluslararası teamüllere tabi olduğu belirtilmiştir. Bu Kanunda kadınların baş örtülü olarak çalışmasını yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır.

Dava konusu düzenlemeyle temel hak ve hürriyetlere bir sınırlama getirilmemiş, din ve vicdan hürriyeti kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülük gereği serbestlik getirilmiştir. Daha evvel kanunilik şartı mevcut olmaksızın getirilen sınırlama dava konusu düzenleme ile kaldırılmıştır.

Bu durumda, gerek iç hukukumuza göre gerekse Uluslararası Sözleşmelere göre idareye verilen takdir hakkı bağlamında yapılan dava konusu düzenlemede, laiklik ilkesi ile temel hak ve hürriyetlerin kullanılması konusunda bir orantısızlık, kamu yararına ve hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; **davanın reddine**, aşağıda dökümü yapılan 211,45-TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, artan posta ücretinin isteği halinde davacıya iadesine,

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 1.800,00-TL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, kararın tebliğ tarihinden itibaren **30 (otuz) gün** içinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, **02/11/2017** tarihinde **oyçokluğuyla** karar verildi.

Başkan

Üye

Üye
(X)

Üye

Üye

(X) KARŞI OY:

Dava konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 1. paragrafında yer alan "Kadınlar; elbise, pantolon etek temiz, düzgün, ütülü ve sade, ayakkabılar ve/veya çizmeler sade ve normal topuklu, boyalı, görev mahallinde baş daima açık, saçlar düzgün taranmış veya toplanmış, tırnaklar normal kesilmiş olur" cümlesindeki "Kadınlar"; ibaresinden sonra gelen birinci cümle ile 02/09/1925 tarihli ve 2413 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararnameye ilişkin bölümünün (2) numaralı bendinin birinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Davalı idarece verilen savunmada, Yönetmelik değişikliği ile kamuda görev yapan kadın personelin kıyafetleri ile ilgili sınırlandırmanın kaldırılmasının amaçlandığı belirtildikten sonra, isteyen kamu görevlisi kadın personelin başörtüsü ile görev yapmasına imkan tanındığı, bu düzenlemenin din ve vicdan hürriyeti kapsamında yapılmış bir değişiklik olduğu vurgulanmıştır.

Anayasanın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

Kamu hizmetinde "**laiklik ilkesi**" tarafsızlık ilkesinin bir unsuru olup, dinsel alanda tarafsızlık, laiklik olarak da tanımlanabilir.

Tarafsızlık, kamu hizmetine hakim olan temel ilkelere biridir. İdareye yüklenmiş bir ödev niteliğini taşıyan tarafsızlık ilkesi ile kamu hizmetini yürüten personele siyasi, sosyal ve dinsel eğilimlerini dışa yansıtma yükümlülüğü getirilmiş, kamu hizmetinin düzenli ve her türlü kuşku'dan uzak bir şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 6. maddesinde yer verilen tarafsızlık ve eşitlik

T.C.
DANIŞTAY
İKİNCİ DAİRE

Esas No : 2016/10078

Karar No : 2017/6692

ilkesine bağlı kalmakla yükümlü bulunan kamu personelinin, hizmetin yürütümünde taraflı davrandığı yönünde şüpheyne neden olmaması, siyasi görüşlerini, dinsel aidiyetlerini hiçbir şekilde belli etmemesi gerekli bulunmaktadır.

Davalı idarece verilen savunmada; Yönetmelik değişikliğinin kamu personeli yönünden din ve vicdan hürriyeti kapsamında yapılan bir değişiklik olduğu, getirilen düzenleme ile kamu görevlisi statüsündeki kadın personelin başörtüsü ile görev yapabilmesinin önünün açıldığı belirtilmekte ise de; idarenin düzenleme alanının kamu hizmetinin gerekleri ve kamu yararıyla sınırlı bulunması, kamu hizmetinin ana ilkelerinden olan tarafsızlık ilkesinin idarece öncelikle gözetilmesinin gerekmesi nedeniyle, kamu hizmetini yürütmekle yükümlü bulunan ve bu statüye girerken belirli ilkelere uymayı kabul eden kamu görevlilerinin, din ve vicdan hürriyetinden bahisle dinsel mensubiyetlerini öne çıkarmalarına olanak sağlayacak şekilde kural getirilmesi, Anayasanın 2. maddesinde yer alan "**laiklik ilkesi**" varlığını korudukça, hukuken kabul edilemez.

Din ve vicdan özgürlüğü bağlamında kamu personelinin dinsel aidiyetini göstermesine imkan tanınmasının; kamu görevini yerine getirirken ne kadar tarafsız davranırsa davranırsın, hizmetten yararlanan kişilerde şüpheyne yol açabileceğini ve bundan kamu hizmetinin zarar görmesinin kaçınılmaz olduğunu izaha gerek yoktur.

Sonuç itibariyle, kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan kamu personelinin başörtüsü takmasına imkan sağlayan Yönetmelik düzenlemesi, kamu hizmetlerinin sunumunda hizmetten yararlanan vatandaşların, kamu personelinin tarafsızlığından şüpheyne düşmesine neden olabileceğinden, 08/10/2013 günlü, 28789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Kurumlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile 02/09/1925 günlü, 2413 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair 04/10/2013 günlü, 2013/5443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının iptali gerektiği oyuyla, aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye